

LİBYA'DA İKİNCİ İÇ SAVAŞ VE SİYASİ ÇÖZÜM ARAYIŞI

Kazanımlarını arttıran ve BM'nin yürüttüğü Siyasi Çözüm Süreci'nden kazançlı çıkan Tobruk TM içinde, Siyasi Anlaşma karşıtı bir grup ortaya çıktı. Bu grup TM'nin elde ettiği kazanımlar ile yola devam etmesi gerektiğini savunmakta ve MGK ile uzlaşmayı gerektiren siyasi anlaşmayı kazanımlara tehdit olarak görmekte.

Nebahat Tanrıverdi YAŞAR

Birleşmiş Milletler (BM) Libya Özel Temsilcisi Bernardino Leon, görev süresi bitmeden önce Libya ulusal birlik hükümetini ilan etti. Fas'ta bulunan Milli Genel Kongre (MGK) ve Temsilciler Meclisi (TM) temsilcileri ile birlikte oluşturulan yeni kabineyi açıklayan Leon, bu isimlerin MGK ve TM temsilcileri tarafından onaylandığını, ancak MGK ve TM tarafından resmi olarak da onaylanması gerektiğini ifade etti. Leon'un açıkladığı kabinede başbakan MGK üyesi Fayez Sarraj olarak açıklandı. Leon, Sarraj'ın yardımcılarını da Fizan, Barka ve Trablus bölgelerini temsil edecek üç başbakan yardımcısı belirlediklerini açıkladı. Ancak Leon'un yaptığı açıklamalar, Libya'da siyasi çözüme yönelik umutları yenilemediği gibi, siyasi çözümün ne kadar zor olduğunu bir kez daha gösterdi. Kısa süre içerisinde ülkedeki pek çok aşiret ve gruptan, Leon'un açıkladığı birlik hükümetine yönelik eleştiriler yükseldi. Bu eleştiriler aynı zamanda Trablus ve Tobruk kamplarında da ayrık seslerin olduğunu ve ülkede siyasi ittifakların ne kadar kırılabilir olduğunu yeniden gösterdi.

6 Ekim'de yaptığı açıklamada Leon, 7 Ekim'de gerçekleşen MGK toplantısında ulusal birlik hükümeti için teklif edilecek isimlerin belirlenmesinin ardından, ulusal birlik hükümetini ilan edeceklerini açıklamıştı. Ancak MGK'nın bu oturumundan, ulusal birlik hükümetini kabul etmeyecekleri yönünde bir açıklama çıktı.

Öte yandan, MGK'nın yanında yer alan askeri güç Libya Şafağı (*Fecr-i Libya*) koalisyonunun en büyük destekçisi olan Misrata kentinin belediye meclisi, ulusal uzlaşma hükümetini destekleyen yazılı bir bildiri yayınladı. Büyük bir kısmını Misrata milislerinin oluşturduğu Libya Şafağı çatısı altında Zaviye kent milisleri, Trablus'tan çok sayıda farklı tugay ve milis güçleri, Geriyan askeri birlikleri ile Tuaregler bulunuyor. 11 Temmuz'da imzalanan Libya Siyasi Anlaşması, Trablus bloğunda çözülmeyi tetiklemişti. Her ne kadar BM, MGK'nın eleştirilerini göz önünde bulundurarak Libya Siyasi Anlaşması'nı revize ederek sekizinci bir taslak hazırlarsa da bu çözüme, ulusal birlik hükümeti görüşmelerinde de devam ediyor. Misrata kentinin belediye meclisinin yanı sıra, benzer şekilde MGK'ya destek veren Zliten ile El-Cufra kentlerinin belediye meclisleri de, ulusal birlik hükümetini desteklerini açıkladılar. Ancak daha önce

Libya Siyasi Anlaşması'nı destekleyen Libya'daki Müslüman Kardeşler Teşkilatı'nın (İhvan) siyasi kanadı Adalet ve İnşa Partisi, ulusal birlik hükümetine yönelik çekinmelerinin olduğunu ve BM'nin yetki-lerini aştığını açıkladı.

Tobruk'ta Yeni Muhalif Sesler

TM içindeki bileşenlerden de ulusal birlik hükümetine yönelik eleştiriler gelmeye devam ediyor. Tobruk-Trablus çekişmesi olarak formüle edilen Libya'daki iki rakip kamp, askeri ve siyasi ittifaklara dayalı çatı yapılardan oluşuyor ve çatıları altında çok farklı bileşenleri bir araya getiriyor. Tobruk TM ise Hafter'e bağlı özel kuvvetlerin, İbrahim Cudran yönetimindeki federalist Barka yönetimi askeri birliklerinin, Libya Hava Kuvvetleri'nin, ülkenin batısında yer alan Zintan milislerinin ve ittifaka son dönemde dâhil olan ve güneyde yer alan Tebuların desteğine sahip. Ayrıca 2014 sonu itibarıyla General Hafter, Bingazi çervesinde IŞİD'le savaş kapsamında Sahva birlikleri oluşturdu. Tobruk TM'nin ülkenin doğusundaki egemenlik kaynağı, büyük oranda federalist Barka yönetimi çatısı altında biraraya gelen bölgenin güçlü ve büyük aşiretleri. Şubat 2014'e kadar diğer tüm siyasi gruplar ile hasım olan federalistler, 2014 yazında Zintan aşireti gibi Tobruk TM ile siyasi bir ittifak yaptı. Büyük oranda otonom bir yapıya ve güce sahip federalist Barka yönetimi, bölgedeki aşiretlerin ve İbrahim Cudran komutasındaki askeri birliklerin sayesinde, bölgedeki petrol boru hatları, tesisleri ve stratejik tesisleri kontrol altında tutuyor.

11 Temmuz'dan sonra ülkenin batısını kontrol eden Trablus MGK ve askeri birliği Libya Şafağı içerisinde önemli kopmalar yaşanmıştı. Libya siyasetinin ne kadar dinamik ve değişken olduğunu bir kez daha hatırlatan bu gelişme, aynı zamanda Tobruk TM'nin elini güçlendirmişti. Böylece kazanımlarını arttıran ve BM'nin yürüttüğü Siyasi Çözüm Süreci'nden kazançlı çıkan Tobruk TM içinde, Siyasi Anlaşma karşıtı bir grup ortaya çıktı. Bu grup TM'nin elde ettiği kazanımlar ile yola devam etmesi gerektiğini savunmakta ve MGK ile uzlaşmayı gerektiren siyasi anlaşmayı kazanımlara tehdit olarak görmektedir.

Tobruk'ta Devlet İnşası Çabaları

Trablus MGK'nın hem uluslararası aktörler hem de Tobruk TM tarafından tamamen siyaset sahnesinin dışına itilmesinin önündeki en önemli engel, devlet bürokrasisinden kalanların hala Trablus'ta faaliyetlerine devam etmesidir. Bu kurumlardan en stratejik olanları Anayasa Mahkemesi, Petrol Bakanlığı ve Merkez Bankası'dır. Özellikle Libya'nın petrol gelirleri üzerinde hala söz sahibi olan Petrol Bakanlığı ve Merkez Bankası, Tobruk'ta TM'nin kurulduğu günden itibaren tüm siyasi görüşmelerin merkezinde. Bu nedenden ötürü, Halife Hafter Trablus'u ele geçirmek için uzunca bir süre Trablus'u hedef alan askeri operasyonlar gerçekleştirmiş ve Trablus MGK'yı askeri bir yenilgiye uğratmaya çalışmıştı. Ancak tüm bu operasyon ve saldırılardan şimdiye kadar bir başarı elde edilemedi.

Öte yandan, 11 Temmuz'da Suheyra'ta Libya Siyasi

Anlaşması'nın imzalanmasının ardından, pozisyonunun güçlendiğini düşünen Tobruk TM içindeki bir grup, Hatfer önderliğinde alternatif bir yol izlemeye başladı. Bu grup, öncelikle, BM'nin Trablus MGK'nın sürece yeniden dâhil edilmesi için anlaşma metninde yeniden revizyona gitmesine sıcak bakmamıştır. Ayrıca anlaşma metninin öngördüğü yol haritasının uygulanması konusunda da artan bir isteksizlik sergilenmektedir. Bu isteksizliğin yanı sıra, Tobruk TM içinde ortaya çıkan yeni grup, BM destekli Libya Siyasi Anlaşması'nın ana çerçevesini ihlal eden siyasi ve askeri hamlelerine hız verdi. Bunlardan en dikkat çeken ise Tobruk TM'nin Trablus'ta faaliyetlerine devam eden Merkez Bankası ve Petrol Bakanlığı'na alternatif yeni Merkez Bankası ve Petrol Bakanlığı kurması oldu. Her ne kadar BM, Tobruk TM'nin bu kararı eleştirse de Tobruk TM, eleştirileri gözardı ederek yeni kurumları faaliyete geçirdi. Tobruk TM'nin bu kararı, uluslararası anlamda eleştiri almadığı gibi, IMF de Temmuz 2015'te Tobruk TM tarafından atanan yeni Merkez Bankası Başkanı'nı yasal olarak tanıdı ve Trablus'taki Merkez Bankası ile ilişkilerini sona erdirdi. Ekim ayına girildiğinde ise Tobruk TM, Libya Yatırım Ajansı'nın kontrolünü almak için çalışmalarına başladı. Mevcut şartlar altında, ulusal birlik hükümetinin kurulması ve bu kurumlar üzerinde devam eden rekabetin sona ermesi, pek muhtemel görünmüyor. Aksine tarafların etkinlik alanlarını arttırmaları için, kendi kontrollerinde bulunan kurumların meşruluğu üzerinden yeni bir tartışmanın alevlenmesi daha olası.

Hafter Çevresinde Yeni İttifaka Doğru

Ulusal birlik hükümeti için Tobruk TM içindeki bu grup önemli bir tehdit oluşturma potansiyeli taşıırken, bu grubun Hafter önderliğindeki bir diğer askeri kampanyaya destek vermesi, Libya İç Savaşı'nda yeni bir safhaya yol açabilir. Halife Hafter, Libya siyaset sahnesine Şubat 2014'te gerçekleştirdiği darbe girişimi ile hızlı bir giriş yapmıştı. Şubat 2014'de kendisine pek destek bulamayan Hafter, Mayıs 2014'te ise ülkenin doğusunda ve batısındaki bazı aşiret ve milis güçleri arkasına alarak ikinci bir darbe girişiminde daha bulunmuş ve Karama (Haysiyet) operasyonlarına başlamıştı. Hafter gücünü, 2014'te ülkenin siyasi dengelerini sarsan bir dizi krize ve 'ortak düşman' fikri etrafında bir araya gelen kırılğan bir ittifaka borçlu.

Kaddafi sonrası dönemde aşiretlerin ve milislerin doğu (Barka) ve batı (Trablus) kamplarına bölünmesi, federalistlerin Barka'da egemen olması, Ali Zeydan'ın 2014'de başbakanlıktan azledilmesi sonrası Zintan aşiretinin saf değiştirmesi ve Siyasetten Men Yasası gibi bir dizi gelişme, Hafter'e yeni ittifaklar kazandırdı. Ayrıca ülkedeki otorite boşluğu, çatışma ortamı ve TM içindeki rekabet Hafter'i daha da güçlendirmekte. Kendini ülkenin 'yüce koruyucusu' ilan eden Hafter, bir yandan Bingazi'yi ele geçirmek için operasyonları yoğunlaştırmakta öte yandan Barka'da bir askeri konsey oluşturmaya ve doğu kampının kontrolünü ele geçirmeye çalışmakta. 11 Temmuz'da Suheyra'ta imzalan Libya Siyasi Anlaşması'na göre, anlaşmanın imzalanması ile

birlikte ateşkesin yürürlüğe girmesi gerekiyordu. Ateşkesin ardından ise 30 gün içinde milisler önce başkent Trablus'tan ve ardından diğer yerleşim birimleri ile yapılardan çekileceklerdi. Anlaşmaya göre ayrıca, ateşkesin ardından 60 gün içerisinde de ağır ve orta silahlar BM'ye teslim edilecekti. Ancak ateşkes şartları ülkede hiç uygulanmadı.

BM'nin yoğun baskısına rağmen, özellikle Tobruk TM'nin askeri gücü Karama (Haysiyet) Operasyonu İttifakı, operasyonlarına devam ediyor. Halife Hafter'in komuta ettiği Karama (Haysiyet) Operasyonu İttifakı, Temmuz ayından itibaren MGK'ya bağlı askeri birlikler başta olmak üzere, ülkenin kuzey kısmında pek çok operasyon gerçekleştirdi. Son olarak ise, Karama (Haysiyet) Operasyonu İttifakı sözcüsü, yeni bir operasyon hazırlığı içerisinde olduklarını açıkladı. 5 Ekim'de *Al-Arab* gazetesine konuşan Muhammed El Hicazi, Yemen'de gerçekleştirilen operasyonlar gibi, Arap güçlerinin dâhil olduğu kapsamlı bir müdahale olabileceğini iddia etti. Her ne kadar Tobruk temsilcileri daha önce de benzer iddiaları gündeme getirmiş olsalar da, resmi olarak sadece Mısır, Libya'da operasyon gerçekleştirmişti. Benzer şekilde Hafter de daha önce Körfez ülkeleri ve Mısır'ın Libya'ya müdahale edebileceklerini dile getirmişti. Bu açıdan, bu yöndeki açıklamalar ve spekülasyonlar, Libya'da dönem dönem dile getirilen hususlardan biridir. Her ne kadar Körfez ülkelerinin desteklediği geniş çaplı bir Arap gücünün dâhil olduğu bir askeri operasyonun gerçekleşmesi şimdilik ihtimal dâhilinde görünmese de, Ürdün ve Tobruk

Her ne kadar Körfez ülkelerinin desteklediği geniş çaplı bir Arap gücünün dâhil olduğu bir askeri operasyonun gerçekleşmesi şimdilik ihtimal dâhilinde görünmese de, Ürdün ve Tobruk TM arasında imzalanan askeri işbirliği anlaşmasının varlığı, bazı Arap devletlerinin Hafter'e ve Tobruk TM'ye verdikleri desteğin devam edeceğini gösteriyor.

TM arasında imzalanan askeri işbirliği anlaşmasının varlığı, bazı Arap devletlerinin Hafter'e ve Tobruk TM'ye verdikleri desteğin devam edeceğini gösteriyor. Bu destek, BM destekli siyasi çözümün başarısız olması ihtimali ile birlikte daha da anlam kazanmaktadır. Bu çerçevede Hafter'in bu çabaları, TM içinde Libya Siyasi Anlaşması'na karşı olan grubun güç kazanması ile birlikte, ciddi bir tehlike haline geldi. Hafter ile TM içindeki bu grubun siyasi ve askeri hamleleri, yakın gelecekte hem siyasi çözüme yönelik en büyük tehlike olacaktır hem de Libya'da 2013'ten beri devam eden, ancak adı bir türlü konmamış ikinci iç savaşı yeni bir safhaya taşıyacaktır. ○

Araştırma Asistanı, ORSAM